

การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการเปลี่ยนแปลงฉับพลัน จากโรคระบาด: ความท้าทาย ความสำเร็จ และโอกาสการพัฒนา ด้วยรูปแบบ HACCP

Vocational Institution Management in the Pandemic Disruption:
Challenges, Successions and Opportunities with “HACCP” Model

¹อภิรดี จริยารังษีโรจน์ (Apiradee Jariyarangsiroge)

²ทักษิณา แสนเย็น (Taksina Seanyen)

¹คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Faculty of Education, Chulalongkorn University)

²มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น (Sripatham University, Khonkan Campus)

Email: apiradee.j@chula.ac.th

Received August 14, 2021; Revised August 23, 2021; Accepted November 15, 2021

Abstract

The purpose of this study was to present vocational institution management in the context of pandemic disruption in the framework of challenges, succession, and opportunities that were developed as a result of the study, analysis of documents, research and articles, and interviews with the director of the vocational institution. The result of the study showed that: 1) Challenges of vocational institution management were digital equipment access, internet connection, and vocational competency development; and 2) Opportunities and succession of vocational institution management were students' digital skills, self-directed learning, and independent working skill and opportunities to apply technology to online teaching. The successions were the teacher's awakening to searching for digital activities to apply in teaching and quality assurance systems. The researcher introduced vocational institution management in the future with the “HACCP” model. The “HACCP” model consisted of the following components: (1) H-hybrid academic management strategies means academic management strategy combining with both synchronous and asynchronous learning; (2) A-agile mindset means the attitudes of personnel should be flexible or agile; (3) C-commitment to navigate challenges means a commitment of employees to face challenges and lead the way to success; (4) C-continuous development means the continuous professional development of teachers to have suitable skills for teaching and learning in a digital format and continuous college

development via a quality assurance system; and (5) P– partnership strategy, a strategy for creating participation both within and outside the institution. This “HACCP” model will be a guideline for the development of vocational institution management in order to prepare for future changes sustainably.

Keywords: Vocational Institution Management; Pandemic Disruption; HACCP Model

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในการเปลี่ยนแปลงฉับพลันจากโรคระบาดโควิด19 ความท้าทาย ความสำเร็จ และโอกาสการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัย รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความท้าทายของการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความท้าทายของนักเรียนและครูในการเข้าถึงอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนการสอนด้วยดิจิทัล และการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน 2) โอกาสและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานแบบอิสระ และการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการจัดการสอนออนไลน์ และ ความตื่นตัวของครูในการใช้เทคโนโลยีค้นคว้ากิจกรรมประกอบการสอน ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาด้วยรูปแบบ “HACCP” สรุปได้ดังนี้ H คือ กลยุทธ์การบริหารวิชาการอาชีวศึกษาในรูปแบบผสมผสานทั้งการเรียนแบบพบหน้าและไม่พบหน้า A คือ ทิศนคติของบุคลากรเป็นรูปแบบยืดหยุ่นหรือคล่องตัว C คือ ความมุ่งมั่นของบุคลากรที่จะเผชิญความท้าทาย แสวงหาแนวทางสู่ความสำเร็จ C คือ การพัฒนาครูอาชีวให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัล และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยการประเมินคุณภาพ และ P คือกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยรูปแบบ “HACCP” จะเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา; การเปลี่ยนแปลงฉับพลันจากโรคระบาด; รูปแบบ HACCP

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนกระทั่งถึงปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อความสูญเสียอย่างรุนแรงทั้งต่อประชาชนและต่อสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก สถาบันหนึ่งที่ได้รับผลกระทบและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในสถาบันนั้น นั่นคือ สถาบันการศึกษา โรงเรียนต้องปิดสถานที่ ไม่สามารถให้นักเรียนเข้ามาใช้พื้นที่ของสถานศึกษาในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด 19 นักเรียนจึงต้องใช้พื้นที่ของบ้านที่อยู่อาศัยของตนเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ครูต้องเปลี่ยนจากการสอนในห้องเรียน ใช้กระดานหรือคอมพิวเตอร์ที่สามารถฉายและทำกิจกรรมร่วมกันกับนักเรียนในห้องได้ เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนจากสถานที่ใดก็ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ได้กระทบกับการศึกษาในทุก ๆ ระดับ ทั้งประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และยังสร้างความท้าทายอย่างยิ่งให้กับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เนื่องด้วยการจัดการเรียนการสอนของอาชีวศึกษามีเป้าหมายที่ไม่ใช่แค่นักเรียนจะเข้าใจเฉพาะเนื้อหา ทฤษฎี หรือกระบวนการ

ต่าง ๆ แต่นักเรียนจะต้องมีสมรรถนะที่สอดคล้องไปกับแต่ละอาชีพ นักเรียนจะต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ตามแต่ละวิชาชีพ ซึ่งความเชี่ยวชาญในทักษะต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือทำจริง เช่น การฝึกทักษะการกลึง ทักษะการเชื่อม ของช่างเทคนิค หรือ ทักษะการนำเรือของนักเรียนอาชีพในสาขาอาชีพพาณิชยการ เป็นต้น ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนต้องผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงเป็นความท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาอย่างยิ่งในช่วงเวลานี้ ที่จะทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาไม่พลาดการเรียนรู้ และได้ฝึกทักษะที่สอดคล้องกับวิชาชีพได้เต็มศักยภาพ เพื่อจะได้ออกไปเป็นผลผลิตที่สำคัญของประเทศ ประกอบกับนักเรียนอาชีวศึกษาไทย คือกำลังสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 (Eastern Special Development Zone Act B.E. 2561 (2018)) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งอุตสาหกรรมเป้าหมายต่าง ๆ เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินการผลิต เช่น อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาอาชีวศึกษา จึงมุ่งเน้นเพื่อไปตอบโจทย์การพัฒนาในอุตสาหกรรมเป้าหมาย นักเรียนอาชีวศึกษาจึงควรจะได้รับพัฒนาให้มีสมรรถนะทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ให้เหมาะสมกับอุตสาหกรรมใหม่ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2560-2579 (Vocational Education Development Plan B.E. 2560 – 2579 (2017-2036)) นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจะขาดประสิทธิภาพและขาดการพัฒนาในช่วงนี้ไม่ได้ นั้น เนื่องด้วยเป้าหมายการพัฒนาความยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดไว้ใน SDG8 ข้อ 6 ลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ที่ไม่มีการศึกษา ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม และ SDG4 ข้อ 3 ให้ชายหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษา วิชาเทคนิคอาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัย ในราคาที่ทุกคนเข้าถึงได้ และมีคุณภาพภายในปี 2030 (Singlor, 2021) ดังนั้น จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ความท้าทาย ความสำเร็จ โอกาสการพัฒนาในอนาคต และสรุปเป็นรูปแบบที่จะสามารถช่วยพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบันและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันและความท้าทายของการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ในปัจจุบันสถานศึกษาได้เปิดภาคเรียนที่ 1/2564 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลังจากได้มีการเลื่อนการเปิดภาคเรียนมาก่อนหน้านี้ ตามที่ตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้ให้นโยบายไว้ว่า เพื่อให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ลดน้อยลง และให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถได้รับวัคซีนมากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะเปิดภาคเรียน โดยสถานศึกษาสามารถเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (ONLINE, ON-AIR, ON-DEMAND, ON-HAND และ ON-SITE) ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 อย่างเคร่งครัด โดยพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด หรือพื้นที่สีแดงเข้ม 4 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ, นนทบุรี, ปทุมธานี และสมุทรปราการ ห้ามใช้อาคารสถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอนกิจกรรมที่มีการรวมคนจำนวนมาก ยังเปิดเรียนที่โรงเรียนไม่ได้ สำหรับพื้นที่ควบคุมสูงสุด หรือพื้นที่สีแดง มี 17 จังหวัดได้แก่ กาญจนบุรี, ชลบุรี, ฉะเชิงเทรา, ตาก, นครปฐม, นครศรีธรรมราช, นราธิวาส, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ยะลา, ระนอง, ระยอง, ราชบุรี, สมุทรสาคร, สงขลา และสุราษฎร์ธานี ให้ใช้อาคารสถานที่ที่เปิดเรียนได้ โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด ส่วนที่เหลือ 56 จังหวัดเป็นพื้นที่ควบคุม หรือพื้นที่สีส้ม สามารถเปิด

เรียนได้ตามมาตรการศูนย์ปฏิบัติการศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Rohitasthira, 2020)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามีถึง 24 จังหวัด ที่สถานศึกษาไม่สามารถใช้พื้นที่ได้หรือใช้ได้ในความควบคุม สภาพปัจจุบันของสถานศึกษาอาชีวศึกษาจึงมีการปรับตัวในการจัดการเรียนการสอน โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นสื่อหลักในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้จากข้อมูลเอกสารในรายงานวิจัย บทความวิชาการ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีทางทะเลแห่งเอเชีย ได้เห็นพ้องกัน ในหลายประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความท้าทายของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในสถานการณ์นี้ ดังนี้ 1) ความท้าทายของสภาพเศรษฐกิจของนักเรียนและครอบครัว นักเรียนจะต้องช่วยผู้ปกครองในการทำงานเพื่อให้ได้รายได้มาใช้ในครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองบางคนได้รับผลกระทบจากโควิด 19 นี้ ทำให้ต้องเปลี่ยนอาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อความพร้อมของการมีเครื่องมือโทรศัพท์หรือคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนรู้ รวมไปถึงการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่บางครั้งนักเรียนไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้การต้องช่วยเหลือการทำงานในครอบครัว และความกังวลในการรักษาและป้องกันบุคคลในครอบครัวไม่ให้ติดโรคระบาดนี้ ทำให้นักเรียนขาดสมาธิและความตั้งใจในการเรียนไปเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากความสามารถในการเข้าถึงเครื่องมือเทคโนโลยีเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว ในส่วนของบุคลากรครูก็เป็นความท้าทายเช่นกัน จากเดิมที่ครูใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนของสถานศึกษา แต่เมื่อครูต้องปฏิบัติงานที่บ้านก็มีใช้ว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดสรรคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับครูได้ทุกคนอย่างไรก็ดี หลายสถานศึกษาใช้วิธีการให้ครูสามารถยืมคอมพิวเตอร์ของสถานศึกษากลับไปใช้งานที่บ้านได้

นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายอื่นที่เกิดขึ้น 2) ความท้าทายในด้านทักษะดิจิทัล และการจัดการเรียนการสอนด้วยดิจิทัลของครูอาชีวฯ เนื่องจากเราต้องยอมรับว่าเดิมการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้น ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยประกอบการเรียนการสอนมากนัก จากการสำรวจของ International Labour Organization and World Bank (2021) พบว่าจำนวนประเทศ 35 ประเทศ จากทั้งหมด 92 ประเทศทั่วโลก ไม่ได้ใช้การเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ก่อนที่จะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาด จึงทำให้ครูไม่คุ้นชินกับการใช้ดิจิทัล และสถานศึกษาไม่ได้เน้นย้ำในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้กับครู แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันนี้ จึงพบว่าครูอาชีวฯมีทักษะด้านดิจิทัลน้อย จากรายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2021) พบว่าจำนวนครูอาชีวฯกว่าร้อยละ 50 มีความไม่มั่นใจและต้องการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามสำหรับครูอาชีวฯที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ค่อนข้างมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีในการสอน นอกจากทักษะและความสามารถในการใช้เครื่องมือ หรือโปรแกรมต่าง ๆ มาประกอบการสอนนั้น ครูในปัจจุบันยังมีความท้าทายในเรื่องการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ที่ไม่ใช่แค่การใช้วิธีสอนแบบเดิมและนำมาพูดในห้องชั้นเรียนออนไลน์เท่านั้น ครูยังจำเป็นต้องมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ครูจะต้องมีทักษะในการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้ให้นักเรียนที่เรียนผ่านจอคอมพิวเตอร์นั้น มีความสนใจและเป็นส่วนหนึ่งกับการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง ประเด็นนี้จะสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ของ เจริญวุฒิ แทนสุวรรณ ผู้อำนวยการสถานศึกษาอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีทางทะเลแห่งเอเชีย (Thansuvan, 2021) ว่าครูมีความท้าทายอย่างมากกับการบริหารจัดการชั้นเรียนออนไลน์ ครูจะมีเทคนิคอย่างไรให้นักเรียนเปิดกล้อง และมีแรงจูงใจในการเรียน โดยเฉพาะนักเรียนใหม่ชั้นปีที่ 1 ที่อาจจะยังไม่คุ้นชินกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของวิทยาลัย

ความท้าทายลำดับสุดท้ายที่สำคัญนี้ เป็นความท้าทายที่ชัดเจนในด้านการบริหารวิชาการของอาชีวศึกษานั้นคือ 3) ความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอาชีวศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการพัฒนาให้สอดคล้องกับอาชีพ เป็นที่ทราบกันดีว่าการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอาชีวศึกษานั้น มิใช่เพียงการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเท่านั้น แต่นักเรียนจะต้องสามารถปฏิบัติได้ มีทักษะความเชี่ยวชาญ และมีคุณลักษณะ ทักษะที่เหมาะสมตามอาชีพ นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ หากแต่การพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจนั้นสามารถทำได้ง่ายผ่านการเรียนด้วยรูปแบบการบรรยายผ่านออนไลน์ แต่การพัฒนาเพื่อให้เกิดทักษะ เช่น ทักษะการกลิ้ง การเชื่อม นักเรียนจะต้องฝึกฝนทักษะในโรงฝึกงาน (School Shop) ที่ต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่นักเรียนใช้ในการฝึกฝน Thansuvan (2021) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับตัวอย่างการฝึกทักษะในวิชาชีพพาณิชยการ ด้านการเดินเรือและด้านช่างกลเรือ ว่า เป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการฝึกทักษะสำหรับนักเรียน โดยปกตินักเรียนจะฝึกทักษะได้จากโรงฝึกงาน และจากเครื่องฝึกสถานการณ์จำลองด้านการเดินเรือ (Maritime Simulation) ซึ่งตั้งอยู่ในวิทยาลัย ดังนั้นเมื่อนักเรียนต้องเรียนจากที่บ้านจึงไม่สามารถฝึกได้ นอกจากนี้ คุณลักษณะที่จำเป็นยิ่งในการออกไปปฏิบัติวิชาชีพพาณิชยการนี้ คือนักเรียนจะต้องมีระเบียบวินัย มีมารยาท มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น ความเรียบร้อยของทรงผมหรือหนวดเครา เป็นต้น จึงจะเป็นที่เชื่อถือในการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ดังนั้นในยามปกติ นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนระเบียบวินัยจากการอยู่หอพักที่วิทยาลัย และจะได้รับการฝึกฝนอย่างเข้มงวดจากครูฝึกและรุ่นพี่ แต่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ นักเรียนเรียนจากที่บ้าน การที่ครูจะไปสำรวจการแต่งกาย การตัดผมหรือโกนหนวดให้มีบุคลิกที่ดีนั้น เป็นความท้าทายของครูอย่างยิ่งที่จะสามารถฝึกฝนและกล่อมเกลานักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามวิชาชีพได้ นอกจากนี้ Thansuvan (2021) ยังได้กล่าวถึงอีกทักษะที่สำคัญที่สามารถฝึกฝนได้ยากในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ นั่นคือ ทักษะทางสังคม (Social Skills) ซึ่งเห็นพ้องกับ Hayashi et al. (2021) ที่ได้กล่าวไว้ว่านักเรียนจะขาดทักษะด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน และยังขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านสังคมต่าง ๆ จากการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกของการทำงานจริง นอกจากนี้การฝึกฝนทักษะต่าง ๆ มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในสถานศึกษาเพียงเท่านั้น นักเรียนอาชีวศึกษาจะได้ฝึกฝนสมรรถนะจากการฝึกงานในสถานที่ปฏิบัติงานจริง เช่น โรงงาน หรือ บริษัท ดังนั้นเมื่อมีสถานการณ์การแพร่ระบาด ทำให้โรงงานและบริษัทต่าง ๆ จึงต้องปิดหรือหยุดพักการปฏิบัติงาน นักเรียนอาชีวศึกษาจึงขาดโอกาสในการฝึกฝนในสถานที่ปฏิบัติงานจริง เช่นเดียวกับในงานวิจัยของ British Council (2021) ที่พบว่า 82 เปอร์เซ็นต์ ของสถานศึกษาในประเทศการ์นา อินเดีย มาเลเซีย แอฟริกาใต้ และสหราชอาณาจักร มีความเห็นว่าสถานการณ์โรคระบาดนี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ผ่านประสบการณ์ทำงานจริงและการฝึกงานในสถานประกอบการเช่นกัน

โดยสรุปสภาพปัจจุบันของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ทำให้สถานศึกษาในหลายที่ยังต้องปิดสถานที่อยู่นั้น นักเรียนอาชีวศึกษามีความท้าทายในการเข้าถึงทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนและสัญญาณอินเทอร์เน็ต ครูอาชีวศึกษามีความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ในการเรียนการสอนออนไลน์ รวมไปถึงความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนให้สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอาชีวศึกษาได้ครบถ้วนและสอดคล้องกับสมรรถนะแต่ละวิชาชีพ

ความสำเร็จและโอกาสการพัฒนา

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันของโรคระบาดนี้ จะทำให้เกิดความท้าทายกับวงการอาชีวศึกษาก็ตาม สามารถเห็นโอกาสการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Skill) ทักษะการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง (Self-directed Learning) และทักษะการทำงานแบบอิสระ (Independent Working Skill) ของนักเรียนที่จะได้ฝึกฝนการค้นคว้าหาความรู้ การกำกับตนเองในการเรียน ความรับผิดชอบ ซึ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่สำคัญที่นักเรียนจะต้องมีในการทำงานในอนาคต และอีกโอกาสที่เรียกได้ว่าเป็นโอกาสร่วมกันของคนทุกคนทั่วโลก นั่นคือ 2) โอกาสการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลในการศึกษา ดังเช่น ในการเรียนการสอนออนไลน์ในปัจจุบัน มีทั้งในรูปแบบที่ครูและนักเรียนพบเจอกัน สามารถทำกิจกรรมร่วมกันในเวลาเดียวกัน เหมือนเช่นเดียวกับอยู่ในห้องเรียนแบบดั้งเดิม แต่ผ่านระบบดิจิทัล เช่น โปรแกรม ZOOM, Microsoft Team หรือ Google Meet เป็นต้น การเรียนการสอนแบบนี้เรียกว่าการเรียนการสอนแบบพบหน้ากัน (Synchronous Learning) และในการเรียนการสอนออนไลน์อีกรูปแบบหนึ่งจะเป็นรูปแบบที่ตรงกันข้ามกับแบบแรกนั่นคือ นักเรียนจะไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับครูหรือเพื่อนในห้องเรียนได้ทันที แต่นักเรียนสามารถเรียนด้วยระยะเวลาของตนเอง เช่น การเรียนด้วยบทเรียน E-learning หรือ การฟังคลิปการสอนของครูที่ได้บันทึกไว้ในแบบ VDO recording และ YouTube เป็นต้น การเรียนรู้รูปแบบนี้เรียกว่าการเรียนการสอนแบบไม่พบหน้ากัน (Asynchronous Learning) Daniel (2020) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบไม่พบหน้ากันนี้ จะทำให้ครูมีความยืดหยุ่นในการจัดเตรียมสื่อและบทเรียนออนไลน์ พร้อมกับนักเรียนก็มีความยืดหยุ่นในการเลือกเวลาที่ตนสะดวกเพื่อเข้ามาเรียนด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้ทั้งนักเรียนและครูรู้สึกผ่อนคลายมากยิ่งขึ้นในการเรียนแบบออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน เช่น การสอนสดและการเผยแพร่ (Live broadcast) ผ่านโปรแกรม Facebook หรือ Clubhouse ซึ่งในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าโอกาสในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนยังมีช่องทางให้พัฒนาอีกมากมาย

สำหรับการเรียนการสอนที่ต้องการฝึกทักษะของนักเรียนอาชีวศึกษานั้น ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีระดับต้น เช่น การอัดวิดีโอตัวอย่างการฝึกทักษะ (Skill Training VDO) และเทคโนโลยีระดับสูง เช่น เครื่องฝึกสถานการณ์จำลอง (Simulator) ในการเดินเรือหรือในการขับเครื่องบิน เป็นต้น เนื่องจากเครื่องมีขนาดใหญ่จึงมีข้อจำกัดที่นักเรียนต้องเข้ามาฝึกใช้เครื่องที่สถานศึกษา แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่นักเรียนสามารถใช้ฝึกฝนทักษะได้โดยที่นักเรียนไม่จำเป็นต้องมาที่สถานศึกษา ที่เรียกว่าเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality, VR) และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality, AR) อย่างไรก็ตาม ทั้งเทคโนโลยี VR และ AR นั้น ในส่วนใหญ่มิได้ผลิตในประเทศไทย สถานศึกษาจะต้องจัดหาจากต่างประเทศ จึงยังไม่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากราคาที่ค่อนข้างสูง แม้ว่าจะสามารถหาได้จากบางแหล่งในปัจจุบันที่เปิดให้

ใช้ได้ฟรี ดังนั้น จึงมีโอกาสมากในการพัฒนาเทคโนโลยีทั้ง VR และ AR โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาในประเทศไทย เพื่อสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านอาชีวศึกษาต่อไป

ต่อเนื่องไปจากโอกาสในการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นโอกาสในการพัฒนาด้วยเช่นกัน เช่น Han, Zhou, Shi & Yang (2020) ได้ให้ตัวอย่างรูปแบบในการสอนออนไลน์โดยเรียงลำดับ ดังนี้ 1. ให้นักเรียนศึกษาดูคลิปมาก่อน (Preview) และสอนเนื้อหาด้วยการถ่ายทอดสด (Live broadcast) เพื่อให้นักเรียนสามารถซักถามเนื้อหาที่ได้ศึกษามา หรือ 2. นักเรียนค้นคว้าเนื้อหาการเรียนด้วยตนเอง (Self-study) และให้นักเรียนมีโอกาสซักถามผ่านช่องทางสื่อสังคม (Social Media) นอกจากนี้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ยังมีโอกาสให้ครูพัฒนาและศึกษาว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างไรจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งกับการสอนของอาจารย์และประสบความสำเร็จได้ เช่น การคำนึงถึงระยะเวลาในการเรียนออนไลน์ ดังที่ Han et al. (2020) ได้พบว่าระยะเวลาในการเรียนออนไลน์ ควรจะเป็นเวลาที่ยืดหยุ่น เพื่อป้องกันความเหนื่อยล้า

จากหน้าจอ จากงานวิจัยพบว่าระยะเวลาที่นักเรียนชื่นชอบและเหมาะสมจะต้องไม่มากเกินไป 40 นาทีต่อชั้นเรียนที่เป็นแบบการเรียนพบหน้ากัน และไม่ควรเกิน 3 ห้องเรียนต่อวัน

จากระยะเวลาของการแพร่ระบาดที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ในหลายสถานศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดเป็นความสำเร็จที่สามารถนำมาแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น วิทยาลัยเทคโนโลยีทางทะเลแห่งเอเชีย Thansuvan (2021) ได้กล่าวว่าความสำเร็จที่เห็นได้ชัดชัดเจน คือความตื่นตัวในเรื่องเทคโนโลยีของครู ครูได้ค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านดิจิทัล และได้ค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยตนเอง และพบว่ามีการโปรแกรมและซอฟต์แวร์ในการฝึกฝนทักษะทางด้านโลจิสติกส์ที่เปิดให้ใช้ได้ฟรี เช่น Arena simulation software ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ในการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานโลจิสติกส์ต่าง ๆ เป็นต้น และนอกจากนี้สิ่งที่เป็นความสำเร็จอย่างยิ่งคือ ครูได้ช่วยเหลือ แบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จของความร่วมมือกันของครู เช่นเดียวกับ Han et al. (2020) ที่ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือของครู ครูร่วมมือกันในการจัดเตรียมเนื้อหาบทเรียนและแลกเปลี่ยนความเห็นกัน จึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและระหว่างครูกับนักเรียน และความเข้าใจของการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ดิจิทัล (British Council, 2021) นอกจากนี้ Thansuvan (2021) ยังได้กล่าวถึงความสำเร็จในอีกประเด็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาในช่วงเวลาของโรคระบาดนี้ คือ การจัดวางระบบการประกันคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ ด้วยการนิเทศการสอนออนไลน์ โดยจะมีทั้งผู้อำนวยการวิทยาลัย และอาจารย์ที่เชี่ยวชาญในการสอนออนไลน์ ได้เข้าไปสู่ตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูในชั้นเรียนและให้ข้อเสนอแนะกับครู สิ่งนี้จะทำให้เป็นการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูได้อย่างต่อเนื่อง ครูจะได้มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการสอนที่มีคุณภาพ เช่นเดียวกับในประเทศการ์นา อินเดีย และ สหราชอาณาจักร ที่เน้นในเรื่องการประกันคุณภาพและติดตามการสอนออนไลน์ของครู ในทางตรงกันข้ามในประเทศแอฟริกาใต้ได้ใช้ระบบความไว้วางใจกับทีมครูมากกว่า (British Council, 2021)

โดยสรุปแม้ว่าการแพร่ระบาดของโควิด19 จะนำมาซึ่งความท้าทายต่าง ๆ ในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแล้ว ยังเป็นโอกาสและความสำเร็จของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา อันได้แก่ นักเรียนมีโอกาสในการพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการทำงานแบบอิสระ ครูมีโอกาสในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งแสดงให้เห็นความสำเร็จของความตื่นตัวในเรื่องเทคโนโลยีของครู การช่วยเหลือกันและกัน รวมไปถึงการจัดวางระบบการประกันคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ ด้วยการสุ่มตรวจชั้นเรียนออนไลน์ด้วย

โอกาสการพัฒนาด้วยรูปแบบ “HACCP”

จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสภาพปัจจุบัน ความท้าทาย โอกาสและความสำเร็จของการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงฉบับล้นที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 นั้น ผู้เขียนได้สรุปเป็นรูปแบบ “HACCP” ที่ประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ที่จะเป็แนวทางสำคัญในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาต่อไปในอนาคต ดังต่อไปนี้

H-Hybrid Academic Management Strategy คือ กลยุทธ์การบริหารวิชาการแบบผสมผสาน การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาจะต้องใช้กลยุทธ์ในการผสมผสาน ระหว่างการเรียนรู้แบบที่ครูและนักเรียนสามารถพบหน้ากันและทำกิจกรรมร่วมกันในเวลาเดียวกันทั้งในสถานศึกษา และแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom หรือโปรแกรมอื่น

ๆ กับการเรียนแบบไม่พบหน้ากัน ทั้งจากบทเรียน E-learning, Clip VDO และอื่น ๆ ผสมกับโปรแกรมการสอนทักษะ เช่น เทคโนโลยี VR และ AR เป็นต้น โดยจะต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการเรียนแบบพบหน้า (synchronous) และ แบบไม่พบหน้า (asynchronous) ตามธรรมชาติของแต่ละรายวิชา ดังที่ Koednet, Samutpaochinda & Pinchinda (2021) ได้กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์ให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการการเรียนการสอนและควรใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) จากงานวิจัยของ British Council (2021) พบว่าสถานศึกษาควรพิจารณาการใช้รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Model) ในอนาคต โดยการฝึกฝนทักษะ (practical session) จะพิจารณาการเรียนรู้แบบพบเจอหน้ากับครูเป็นลำดับแรก และการเรียนการสอนที่เป็นความรู้ ทฤษฎี สามารถใช้การสอนแบบออนไลน์ที่เป็นแบบพบหน้าหรือไม่พบหน้าก็ได้ นอกจากนี้ในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะทางสังคมที่จำเป็นกับการทำงานในอนาคต เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม เป็นต้น สามารถจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสาน โดยใช้การเรียนออนไลน์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะแต่ละทักษะก่อน และสามารถใช้คลิปปิดิโอแสดงสถานการณ์ตัวอย่างของทักษะ และผนวกกับกิจกรรมที่ทำร่วมกันแบบการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project based learning) หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้โอกาสของความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญหรือต้นแบบทางอาชีพมาทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียน จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ในโลกอนาคตต่อไปจะมีความหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และโอกาสการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีอีกมากมายที่ครูอาชีวะจะช่วยให้เกิดการออกแบบและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาประกอบกับการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ต่อไป

A-Agile Mindset ในการเปลี่ยนแปลงใดใดที่เกิดขึ้น หากจะให้งานสำเร็จ เกิดการพัฒนาในองค์กรได้ จะต้องเริ่มต้นจากรูปแบบทางความคิด หรือที่เรียกว่า Mindset ของบุคลากรในองค์กร ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงที่จับพลงจากการสอนรูปแบบเดิม ไปสู่การเรียนการสอนที่ต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นสื่อหลักในระหว่างสถานการณ์การปิดสถานศึกษานั้น บุคลากรในสถานศึกษาเริ่มตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่นคล่องตัว หรือที่เรียกว่า Agile Mindset ต่อการเปลี่ยนแปลงใดใด เมื่อเกิดสถานการณ์ที่มากกระทบต่อการบริหารจัดการขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่ยึดติดกับวิธีการแก้ไขปัญหาดังวิธีเดิม แต่จะต้องมีความคิดที่ยืดหยุ่นคล่องตัว เปิดรับความคิดใหม่ ๆ จากครูในสถานศึกษา มาช่วยกันแก้ไขปัญหา หาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ที่พลิกผันนี้ Thirapatarapong (2020) กล่าวไว้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ผู้นำองค์กรจะต้องมี 3 ประการ ซึ่งหนึ่งในนั้น คือเป็นคนที่จะต้องมีความพร้อมในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความคล่องตัวยืดหยุ่น หากผู้บริหารมีรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่น และสามารถสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีความคล่องตัว ยอมรับความเห็นที่ต่างกัน จะทำให้สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

C-Commitment to Navigate Challenges คือ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่จะเผชิญความท้าทาย และค้นหาแนวทางเพื่อที่จะปฏิบัติและดำเนินการไปสู่ความสำเร็จได้ นอกจากการมีรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวแล้ว ผู้บริหารจะต้องเห็นความท้าทายเป็นบทเรียนที่จะมุ่งมั่น หาหนทางแก้ไข และวางแผนเส้นทางของการแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ Chait (2020) ได้แนะนำแนวทางสำหรับผู้บริหารในการนำทางเมื่อเผชิญกับความท้าทายที่ไม่คาดคิด เช่น การสื่อสารให้กับทีมรับทราบ ทั้งสิ่งที่ตนรู้และสิ่งที่ตนไม่รู้ สร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหา สร้างความสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางความคิด เพื่อให้ทั้งผู้บริหารและทีมครูอาชีวะได้ร่วมมือกันมุ่งมั่นหาแนวทางแก้ไขปัญหานอกจากนี้ผู้บริหารและครูอาชีวะยังสามารถใช้โอกาสนี้ในการร่วมมือกันที่จะ

สร้างให้เกิดวัฒนธรรมในสถานศึกษา พัฒนาผู้เรียนที่จะมองเห็นความท้าทายของการเปลี่ยนแปลง และพร้อมที่จะมุ่งมั่นเรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปกับการเปลี่ยนแปลงได้

C-Continuous Development อีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญยิ่งในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน นั่นคือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายรวมถึงการพัฒนาของครูอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development) ให้มีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัล และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Continuous College Development) ด้วยการประเมินและการประกันคุณภาพ

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่แสดงให้เห็นความใส่ใจของผู้บริหาร ที่จะเตรียมพร้อมบุคลากรครูของตนให้พร้อมเสมอต่อการเปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จากที่กล่าวไปในความท้าทายข้างต้นว่า บุคลากรครูอาชีวศึกษาไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับทักษะด้านดิจิทัล และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของตน เนื่องจากขาดการพัฒนาทักษะนี้มาก่อน ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาให้มีความพร้อมด้วยชุดการพัฒนา ดังนี้ 1) เริ่มจากการพัฒนาด้านทัศนคติ ให้ครูอาชีวศึกษามีทัศนคติในการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง มีความคิดที่ยืดหยุ่น และมีมุมมองจากภายนอก (Agile & Outward Mindset) ว่าจะสามารถหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ได้อย่างไรบ้าง เช่นเดียวกับ Mathuros (2021) ที่กล่าวไว้ว่าครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลที่สามารถตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและหลากหลาย และ 2) การพัฒนาด้านทักษะ โดยแยกเป็นชุดโปรแกรมการพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ในการสร้างห้องเรียน และเครื่องมือในโปรแกรมนั้น ๆ เช่น Zoom, Google Meet และชุดโปรแกรมการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ สอนการใช้โปรแกรมหรือเกมออนไลน์ ที่จะสร้างแรงกระตุ้นและความตื่นตัวในการเรียนของผู้เรียนได้ เช่น การทำโพลในโปรแกรม Zoom โปรแกรม Menti.com หรือการใช้เกมในโปรแกรม Kahoot เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมการพัฒนาครูด้วยการพัฒนาเรื่องศาสตร์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หรือเรื่องความปลอดภัยในการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต โดยการพัฒนาบุคลากรครูอาชีวศึกษา สามารถทำได้โดยสถานศึกษาหรือ สถานศึกษาร่วมมือกับบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานกำกับดูแลด้านโทรคมนาคมของประเทศ วางแผนในการจัดการพัฒนาครูร่วมกัน ตัวอย่างของโปรแกรมการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในวิทยาลัย Cardiff and Vale (CAVC) ในสหราชอาณาจักร (British Council, 2021) ที่ให้ครูได้พัฒนาในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-led learning) สามารถที่จะพัฒนาในเวลาใดก็ได้ และได้เสริมแรงจูงใจในการพัฒนาครูด้วยการแจกบัตรของขวัญ ซึ่งพบว่าครูอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีอัตราความสำเร็จในการพัฒนาตนเองอย่างรวดเร็วกว่าการเรียนรู้ในสถานการณ์ปกติ

นอกจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลครูอาชีวศึกษาให้มีความพร้อมทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างต่อเนื่องแล้วนั้น เนื่องจากในสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันนี้ ทำให้ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนมีความตระหนักกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ การประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง หากผู้บริหารของสถานศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการประกันคุณภาพการศึกษาจะสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองได้ Daniel (2020) กล่าวว่า ผู้บริหารและครูควรจะต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน หรือแสดงให้เห็นสิ่งที่สถานศึกษาได้จัดเตรียมไว้ให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดคุณภาพของการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมากที่สุด นอกจากนี้ผู้บริหารควรสื่อสารให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับกระบวนการติดตามคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น การสุ่มสังเกตการสอนในชั้นเรียนออนไลน์ ระบบการติดตามการสอนในรูปแบบใหม่ ในประเทศมาเลเซีย สถาบันหนึ่งได้ใช้

รูปแบบการประเมินคุณภาพแบบ desk-based สำหรับประเมินเอกสารการสอน และใช้การสุ่มตรวจในชั้นเรียนออนไลน์เป็นต้น (British Council, 2021)

P-Partnership Strategy กลยุทธ์การร่วมมือและใช้พันธมิตร เป็นองค์ประกอบสุดท้ายในแนวทาง HACCP ที่จะช่วยให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเกิดความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ยั่งยืน กลยุทธ์ความร่วมมือนั้น หมายถึงการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับตนเอง การร่วมมือภายในสถานศึกษาและการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

การร่วมมือกันภายในสถานศึกษา จะต้องเริ่มเกิดขึ้นจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการบริหารแบบร่วมมือ (Participative Management) ในสถานศึกษาของตน ดังเช่นหลักทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ศาสตร์พระราชา ข้อที่ 10 (The King's Philosophy, 2021) ที่สรุปได้ว่า ผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนในสถานศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยกัน ประเด็นสำคัญที่สุดของผู้บริหารคือ จะต้องหัดทำให้กว้างขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาดนั้น โดยทั้งหมดนี้คือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่ Mathuros (2021) ได้กล่าวไว้ว่าควรมีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน เช่น ผู้ปกครอง นักศึกษา รวมไปถึงคณาจารย์ในการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการเรียน รวมไปถึงการรับฟังเสียงของครูในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษา ในการร่วมมือกันในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนนั้น สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรม เช่น ชุมชนในการปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า Community of Practice (COP) ที่ครูในสถานศึกษาสามารถใช้เป็นพื้นที่ในการแบ่งปันแนวทางในการปฏิบัติ สิ่งใดที่ทำแล้วสำเร็จ ทำให้นักเรียนเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์อย่างสนุกสนาน หรือสิ่งใดที่ไม่ควรทำเป็นต้นสามารถแบ่งปันหลังจากได้ไปจัดการเรียนการสอนมาแล้ว และผู้บริหารของสถานศึกษาใช้เป็นพื้นที่ในการรับฟังครูและแสดงการสนับสนุนช่วยเหลือครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนนั้นดียิ่งขึ้น

นอกจากการร่วมมือกันในสถานศึกษาเดียวกันแล้วนั้น สถานศึกษาควรใช้กลยุทธ์การร่วมมือกันกับสถานศึกษาในพื้นที่เดียวกัน ในการแบ่งปันความรู้ อุปกรณ์ หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมกันได้ และที่สำคัญสถานศึกษาควรแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งหน่วยงานของรัฐ และบริษัทเอกชนต่าง ๆ ที่จะเป็นผู้แบ่งปันเทคโนโลยี สนับสนุนการใช้เครื่องมือ หรือเป็นต้นแบบของแต่ละวิชาชีพได้ การร่วมมือกันกับบริษัทและสถานประกอบการ สามารถเป็นไปเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะหลักที่จำเป็นของแต่ละวิชาชีพ และยังสามารถร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมเสริมที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เช่น การจัดให้มีผู้ปฏิบัติงานจริงในแต่ละอุตสาหกรรมมาเป็นพี่เลี้ยงออนไลน์ให้กับนักเรียนในการพัฒนาและวางแผนด้านอาชีพของตน (Career Education & Online Counseling) เป็นต้น จึงจะทำให้การเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์นี้ ไม่ขาดทั้งการพัฒนาทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับอาชีพนั้น ๆ จากตัวอย่างในประเทศเนเธอร์แลนด์หลายองค์กรได้เชื่อมโยงกันและสร้างเว็บไซต์เพื่อให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้เข้ามาใช้โปรแกรม และบทเรียนออนไลน์ต่าง ๆ ร่วมกัน เช่นเดียวกับในประเทศเกาหลีใต้ที่ได้พัฒนาแพลตฟอร์มการฝึกอบรมเสมือนจริง Smart Training Education Platform (STEP) เพื่อให้บริษัทต่าง ๆ ที่พัฒนาเรื่องการเรียนการสอนออนไลน์ ได้มาอัปโหลดคอร์สต่าง ๆ ที่ครูสามารถนำไปใช้ได้ (OECD, 2021) เช่นกัน

ผู้เขียนได้นำรูปแบบ “HACCP” มาออกแบบเป็นรูปภาพ เพื่อแสดงการเชื่อมโยงของความคิดและความเชื่อมโยงจากพื้นฐานของกิจกรรมการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาด้วยรูปแบบ HACCP ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของการบริหารสถานศึกษา รูปแบบ HACCP และเป้าหมายของสถานศึกษา

โดยสรุปจากภาพที่ 1 การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษารูปแบบ “HACCP” คือการเสริมสร้างกิจกรรมในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่เป็นรากฐานด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 อันได้แก่ การบริหารวิชาการแบบผสมผสาน การพัฒนาบุคลากรให้มีรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มุ่งมั่นในการค้นหาแนวทางความสำเร็จ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะความสามารถที่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยใช้กลยุทธ์ความร่วมมือกับพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และมีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันจากโรคระบาดโควิด 19 นี้ ทำให้เกิดความท้าทายทั้งต่อนักเรียน ครูและผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือให้สามารถพร้อมต่อการเรียนรู้ ให้มีทักษะความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงความท้าทายในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่จะพัฒนานักเรียนอาชีวะให้มีสมรรถนะตามอาชีพได้ อย่างไรก็ตามจากความท้าทายเหล่านี้ได้มีโอกาสที่ดีและความสำเร็จในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียนและครูที่เกิดขึ้น เช่นการพัฒนาทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงเกิดความกระตือรือร้นและความร่วมมือกันของครูที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในอนาคตมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ตอบสนองความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงได้ ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถนำรูปแบบ HACCP อันได้แก่ การบริหารวิชาการที่ผสมผสาน บุคลากรที่มีรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่น คล่องตัว มุ่งมั่น

เผชิญความท้าทาย และสามารถค้นหาแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จ พร้อมกับการพัฒนาทั้งบุคลากรและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และใช้กลยุทธ์ของความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ไปพิจารณาและปรับใช้อย่างเร่งด่วนในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสามารถพิจารณา รูปแบบ HACCP นี้ไปเป็นนโยบายในการดำเนินงานให้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษานำไปวางแผนปฏิบัติให้เกิดขึ้น พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ และสถานประกอบการ ที่จะส่งเสริมให้ครูอาชีวได้พัฒนารูปแบบทางความคิด ทักษะดิจิทัล พัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้และโปรแกรมการฝึกปฏิบัติที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงให้กับนักเรียนอาชีวได้เรียนรู้และฝึกฝนวิชาชีพต่อไป โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ เพื่อให้บุคลากรอาชีวศึกษาและนักเรียนที่เป็นผลผลิตของอาชีวศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ และเป็นแรงงานที่สำคัญให้กับการพัฒนาของประเทศ ผ่านการพัฒนาในอุตสาหกรรมใหม่ต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

References

- British Council. (2021). *How are Vocational Institutions Innovating, Evolving and Changing as a Result of COVID-19?*. Retrieved July 5, 2021, from <https://www.britishcouncil.org/education/skills-employability/research/innovating-vocational-institutions-covid-19>
- Chait, D. (2020). How great leaders navigate unprecedented challenges. Retrieved August 5, 2021, from <https://www.greenhouse.io/blog/how-great-leaders-navigate-unprecedented-challenges>
- Daniel, J. (2020). *Education and the Covid-19 Pandemic*. Retrieved July 30, 2021, from <https://link.springer.com/article/10.1007/s11125-020-09464-3>
- Eastern Special Development Zone Act B.E. 2561 (2018). Retrieved August 22, 2021, from https://www.eeco.or.th/en/filedownload/1148/file_English%20version
- Han, X., Zhou, Q., Shi, W., & Yang, S. (2020) Online Learning in Vocational Education of China During COVID-19: Achievements, Challenges, and Future Developments. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 13(2), 61-82.
- Hayashi, R., Jayasundara, A., Garcia, M., Balasuriya, A., & Hirokawa, T. (2021). *COVID-19 Impact on Technical and Vocational Education and Training in Sri Lanka*. Retrieved June 30, 2021, from <https://www.adb.org/publications/covid-19-impact-tvet-training-sri-lanka>
- International Labour Organization and World Bank. (2021). *Skills Development in the Time of COVID-19: Taking Stock of the Initial Responses in Technical and Vocational Education and Training*. Retrieved June 20, 2021, from https://www.ilo.org/skills/areas/skills-training-for-poverty-reduction/WCMS_766557/lang--en/index.htm

- Koednet, A., Samutpaochunda, P., & Pinchinda, P. (2021). Online Classroom Management with the Smiles Model to Enhance a New Normal Learning in the Education Transformation through Digital Technology. *Panyapiwat Journal*, 13(1), 294–307.
- Mathuros, S. (2021). Management Education Online in the New Normal COVID–19. *Rajapark Journal*, 15(40), 33–42.
- Organisation for Economic Co–operation and Development [OECD]. (2021). *Implications of the COVID–19 Pandemic for Vocational Education and Training*. Retrieved July 15, 2021, from <https://www.oecd.org/education/implications-of-the-covid-19-pandemic-for-vocational-education-and-training-55afea00-en.htm>
- Rohitasthira, B. (2020). *Preparation of the Ministry of Education Before Semester July 1, 2020*. Retrieved June 30, 2021, from <https://moe360.blog/2020/05/08/>
- Singlor, T. (2021, June 18). *Vocational Institution and the Adaptation of Subjects and Teaching to align with Changing Labor Market from COVID–19*. SDG Move. Retrieved July 10, 2021, from <https://www.sdgmove.com/2021/06/18/changes-vocational-education-trainings-institutions-amid-and-after-covid19/>
- Thansuvan, C. (2021). Interview about Situation, Challenges, Succession and Opportunities of COVID–19 to Vocational Institutional Management. *Interviewed*. July 29, 2021.
- The King’s Philosophy. (2021). *The King’s Philosophy for National Sustainable Development*. Retrieved August 14, 2021, from <https://sites.google.com/site/sastrphraracha2513/hlak-kar-thrng-ngan-khxng-phrabath-smdec-phraceaxyuhaw-23-khx>
- Thirapatarapong, V. (2020). *Strategies of Mindset Adjusting to Drive Agile Organization*. Retrieved July 10, 2021, from <https://techsauce.co/news/finding-the-right-mindset-to-drive-an-agile-organization>
- Vocational Education Development Plan B.E. 2560 – 2579 (2017–2036). Retrieved August 22, 2021, from <http://www.lampangvc.ac.th/2021/admin/ckfinder/userfiles/files/ITA/2563/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%9A/O6-6.pdf>